

Arquitectura i habitatge

Recuperació de la plaça Major de Vic.

Utilitat i imatge: diàleg amb l'entorn urbanístic.

Lluís Gelpí i Jordi Segura

ARQUITECTES

La plaça Major de Vic que, actualment, serveix més aviat com a àrea d'aparcament, és un objectiu de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge (Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya) mitjançant el qual, recuperant-la amb criteris de funcionalitat i potenciació de la seva imatge, vol incitar les altres poblacions perquè millorin els nuclis antics sense renunciar als seus valors artístics i històrics.

En l'arranjament de la plaça Major de Vic, a Osona, no pretenem solament disciplinar l'espai urbà, sinó també de facilitar-ne l'harmonització amb el context.

L'ampli espai urbà a la plaça Major de Vic, que acull dos cops per setmana i en festes assenyalades el tripijoc d'un mercat a l'aire lliure, que se celebra periòdicament des de l'època medieval, resta una gran part del temps com a contenidor permanent de vehicles que s'hi estacionen, funcionant pràcticament com a àrea d'aparcament.

Aquesta circumstància, afavorida per un paviment inadequat i deteriorat, no porta enlloc més que a una degradació de l'àmbit, i resta possibilitats d'acull o de promoció d'activitats culturals, cíviques, lúdiques, etc..., és a dir, tot allò que precisament ara l'home urbà pretén reivindicar; a més a més, està en desacord amb la importància del Mercadal, tant pel valor històric i formal del seu espai com perquè és el centre de la vida urbana i el lloc més representatiu de la ciutat. Espai actiu i viu, que des dels seus orígens apleix les funcions d'intercanvi d'abast comarcal, de lloc de trobada i d'àrea d'esbarjo de la població; avui, si no fos per un regular estat de conservació de les façanes de les cases i per l'existència d'alguns establiments d'anomenada, presentaria un aspecte obsolet i poc acollidor.

Des del moment de l'establiment de la Direcció General d'Ar-

quitectura i Habitatge de la Generalitat, ha aparegut a Catalunya una clara voluntat d'intervenir amb profunditat dins els nuclis urbans i en especial en els seus sectors històrics o antics, per tal de capitalitzar el gran patrimoni cultural que contenen, a la vegada que es millora i s'explota amb racionalitat tot el que en les dites àrees urbanes hi ha o és possible que hi hagi. Amb el tractament de la plaça Major de Vic, la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge es proposa donar un fort impuls al conjunt monumental de la capital d'Osona, fer una actuació que inciti més poblacions a començar o reprendre els esforços per tal de millorar llurs nuclis antics i tradicionals i també materialitzar en un lloc important la seva línia de política urbana.

Instal·lacions: llum i mobiliari

L'objectiu fonamental de l'obra és de potenciar la plaça i recuperar-ne la imatge, amb tot el seu paper i significat com a centre neuràlgic de la ciutat, i es concretarà en els punts bàsics següents:

Entendre la plaça com un gran buit constructiu, que és el centre representatiu de la ciutat. Aquest buit entès com a espai de convivència i esplai dels ciutadans, a la

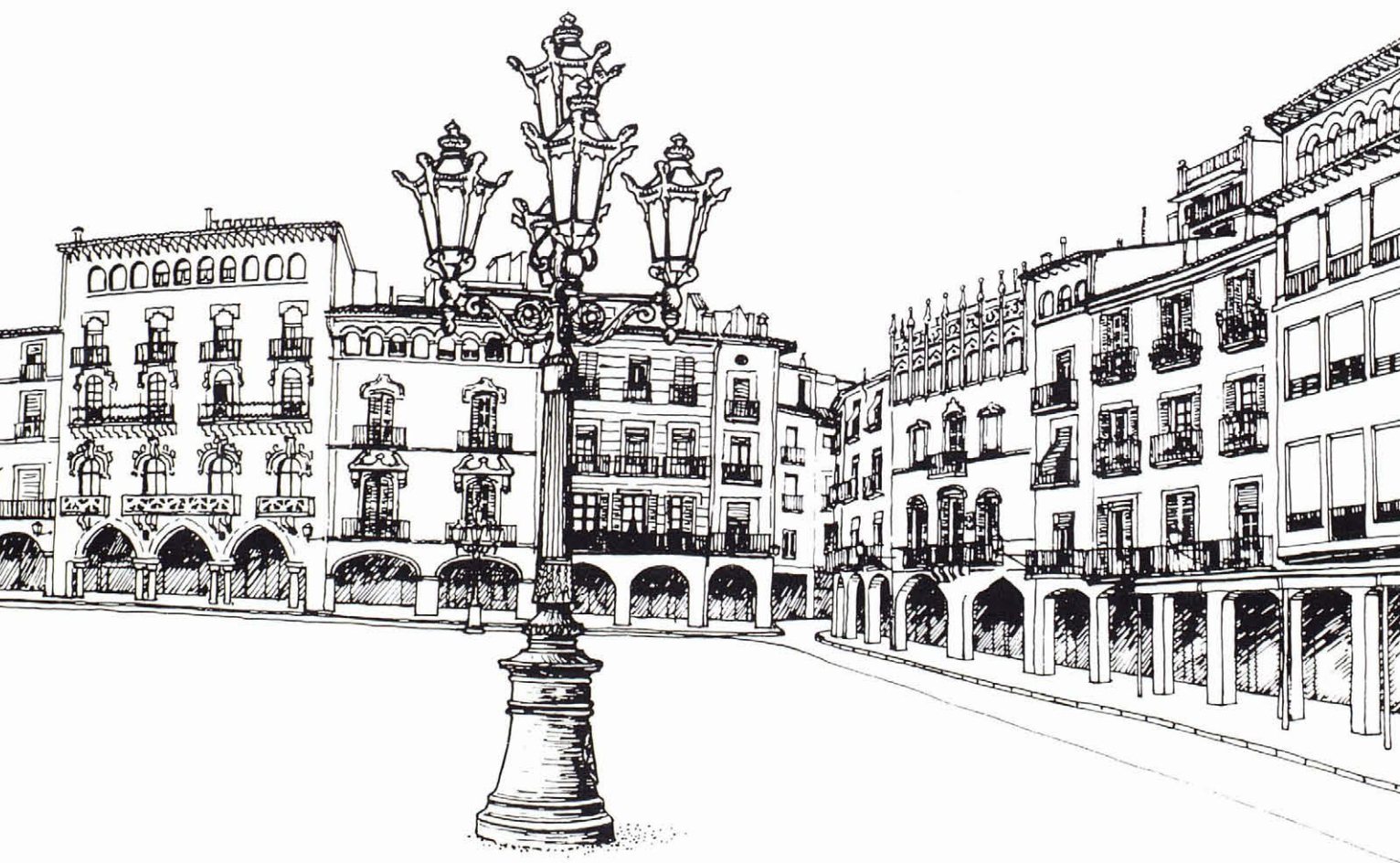
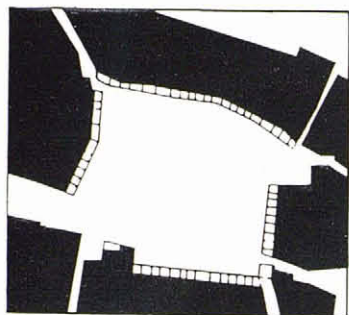
vegada que com a lloc de celebració d'un mercat tradicional.

Revaloritzar els porxos com a element principal en el joc que conforma la vida i l'activitat ciutadana; els porxos o voltes han estat l'element fix d'identitat que ha mantingut la unitat i la definició de la plaça a través del temps.

Considerar el paviment com un element continu, però format per dues zones diferents; l'una, l'espai central que es manté amb terra —conservant els actuals avantatges expressius i funcionals— i l'altra, l'espai perimetral, pavimentat amb lloses de pedra, que formant un pla petri, s'estén per sota dels porxos fins a les façanes, s'articula amb els carrers adjacents i descansa sobre l'espai central, mitjançant dos petits nivells que, dins les considerables dimensions de la plaça, s'han de tenir simplement com la solució ordenada d'una entrega constructiva.

Atribuir al tram del carrer de Jacint Verdaguer i també a la placeta on desemboca el carrer dels Argenteres, la funció de vestíbuls urbans; el primer com a passeig d'accés a la plaça i la segona com a ròtula entre l'espai de la plaça i els dos carrers que hi conflueixen en el mateix punt. Aquests dos espais seran els únics que admetran mobiliari urbà fix; hi haurà uns bancs de pedra, amb una font, al carrer de Jacint Verdaguer i un estany rodó amb un monument a la placeta del carrer Argenteres.

Pensar que la il·luminació és un reforç del caràcter unitari de l'espai. La il·luminació general de la plaça es realitzarà mitjançant projectors col·locats a les façanes i a una mateixa alçada, que dirigiran la llum

L'espai perimètric, formant un pla petri, s'estén per sota dels porxos fins a les façanes i descansa sobre l'espai central, mitjançant dos petits nivells.

cap a la plaça, amb la qual cosa les façanes no quedaran il·luminades directament i distribuïran la llum homogeniament en la part més propera a les façanes, en les vores de pedra, i es perdrà també d'una manera homògena cap al centre. També es col·locaran quatre projectors singulars de llum concentrada, amb la intenció d'il·luminar la plaça en determinats actes o esdeveniments públics; com a il·luminació general, es deixaran els quatre projectors enfocant el centre, com a cor de la comarca, i serà el contrapunt d'equilibri amb la il·luminació anterior.

La il·luminació dels porxos es farà mitjançant aplics col·locats en la part interior alta dels pilars de façana. Es pretén que la instal·lació tingui prou intensitat perquè de nit es marqui i destaquï clarament l'espai de recorregut lluminós sota les façanes. El tram del carrer de Jacint Verdaguer serà il·luminat amb els mateixos projectors del centre de la plaça, però col·locats damunt de braços marcant la direcció lineal de l'accés.

La voluntat de dotar la plaça d'una infraestructura de serveis tan completa com sigui possible, ha fet que, a més de les instal·lacions lligades al projecte pròpiament dit, hi hagués una especial atenció en la creació de noves xarxes soterrades d'instal·lacions, tant per a l'actualització dels serveis existents com per a la previsió futura de serveis nous —com per exemple el d'una xarxa per a la informació pública mitjançant ordinador—.

D'entre les instal·lacions especials incloses en el projecte i en curs de realització cal destacar la de reg per aspersió a la zona central de la plaça, les instal·lacions generals de sonorització i l'antena col·lectiva de T.V., que farà recuperar el perfil a la plaça en eliminar el caòtic bosc de les antenes.

Dins l'intent d'assolir la més àmplia flexibilitat i utilització de la plaça, el projecte constructiu es completarà amb part de mobiliari mòbil que consistirà en un estoc municipal de cadires de fusta plegables —d'utilització generalitzada i

oberta— i en la creació de tendals o veles desmuntables i de col·locació i trasllat flexible, per vincular-les a l'explotació exterior de granges, bars, restaurants, etc...

Equilibri visual

A l'interior de la plaça, l'element morfològicament més important és la línia de separació entre l'espai central de sauló i la zona perimetral de pedra.

Els criteris configuradors pel traçat d'aquest perímetre seran considerats tant des del punt de vista de la «funcionalitat», és a dir l'òptim dimensionament que aculli la màxima flexibilitat d'utilització, com des de la «composició», o sigui la seva adaptació a la forma i proporcions de l'espai; es pretén, doncs, integrar els dos plantejaments: el funcional i el compostiu.

La plaça en el seu origen té un centre teòric voltat d'un espai concèntric, fonamentalment tancat, i lligat a aquesta centralitat. L'obertura a principi de segle del carrer de Jacint Verdaguer no trenca la

Aquest ampli espai és, com des dels seus orígens, lloc de mercat comarcal, de trobada i àrea d'esbarjo.

centralitat però sí que provoca una lleugera translació del «centre de gravetat» de la plaça cap a la façana oposada (nord) i dona peu, sobretot, a una lectura de l'espai central, amb unes proporcions més allargades, de 1'1:1, 61, — proporció «àurea» — de la qual es parteix per dimensionar la zona central de la terra, integrada tanmateix, dins la proporció quasi quadrada (1:1) del conjunt del buit de la plaça.

El carrer de Jacint Verdaguer significa la introducció d'una nova visual, lineal, que vincula els edificis de l'Ajuntament i l'estació dels FFCC. El projecte assumeix aquesta realitat però sense renunciar al caràcter polar abans esmentat.

Partirem, doncs, dels dos eixos octogonals que ens donen un punt central. Aquests eixos, a més d'indicar l'orientació geogràfica de la plaça, nord-sud i est-oest, ens donen el criteri d'introducció, adaptació, muntatge i relació de les línies o diferents elements de la proposta.

Els elements de la plaça s'adaptaran sobre aquestes dues direccions, segons el paper que juguin dins el concepte general, tenint en compte la seva relació o articulació dins el context actual. És a partir d'ací que hem d'entendre les línies inclinades dels costats est i oest, seguint l'alineació de les fa-

çanes; la línia corba del costat nord, i també la línia recta i octogonal de la part sud com a articulació de la direcció del carrer de Jacint Verdaguer amb l'espai central de la plaça, adaptant-se a l'ordre establert des de la plaça mateixa.

Els elements urbans del carrer de Jacint Verdaguer i de la placeta del carrer Estret, a més del paper i la relació visual dins l'entorn, es troben a mercè dels dos eixos, els arbres —til·lers— del carrer Verdaguer són el lligam visual i es-

Els porxos han quedat revalorats i mantenen la unitat i la definició de la plaça a través del temps.

pacial amb el passeig i la plaça de l'Estació, juxtaposat a l'ordre propi de l'àmbit del mercadal.

De la mateixa manera, els esmentats eixos condicionen la introducció de les línies que subratllen l'espai central de sauló i que tenen relació amb el «mercatal» i el control de les seves dimensions, la forma de l'especejament del paviment, els criteris d'acords amb les trapes i registres d'instal·lacions, la introducció d'elements singulars com les línies de marbre, reforçant la centralitat, i tot això també concordant amb la realitat del gran àmbit del carrer de Jacint Verdaguer, mitjançant la col·locació d'una línia de pedra transversal...

La relació entre els quatre pilons de marbre que emmarquen l'espai central, l'emplaçament dels dos abaixadors, etc, adquireixen el seu sentit sempre dins aquest ordre o vincle, primari de partida: els dos eixos principals i el joc mètric i geomètric que configuren.

Aquesta disciplina general no pretén establir una lectura gaire rígida, ni gaire simbòlica de l'espai, sinó simplement donar una resposta, un diàleg clar amb l'entorn, amb el context, que el configuren. Entendre el projecte com un marc formal òptim, mitjançant el qual la plaça pugui expressar tot el seu potencial de riquesa formal i virtual per a la vida urbana i popular.

Assenyalem també que, encara que no entra dins l'àmbit d'aquest projecte, s'ha estudiat l'ordenació i la pavimentació de la plaça del Pes, enllaçant-la dins el criteri general establert.

La visual que penetra des del carrer Verdaguer i a la qual s'adapta l'ordenació i la morfologia de la plaça continua i culmina en la placeta del Pes; es pretén subratllar aquest vincle mitjançant la col·locació dels arbres i els bancs sobre la visual. Aquesta manera d'enllaçar els espais podria tenir, en el futur, una certa prolongació en la resta del nucli tradicional de la ciutat de Vic.

L.I.G. i J.S. □